

УДК: 633.8

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЦВІТТЯ ГІСОПУ ЛІКАРСЬКОГО (*HYSSOPUS OFFICINALIS* L.)

Ткачова Є. С., аспірант
Федорчук М. І., д. с.-г. н., професор
Миколаївський національний аграрний університет

Гісоп лікарський (*Hyssopus officinalis* L.) відноситься до рослин, які відомі людству з глибокої древності. Його лікарські властивості описані у багатьох джерелах, одним з яких є відомий середньовічний трактат XIV ст. «Салернський кодекс здоров'я» Арнольда з Віланови : «... груди очищає від флегми трава, що зветься гісопом. Легким корисний гісоп, якщо з медом він разом відварений. І кажуть, що обличчю доставляє то колір чудовий ».

Гісоп лікарський володіє комплексом корисних властивостей, тому сировина трави гісопу є затребуваною. Його вирощують як овочеву пряно – смакову культуру, яку використовують у консервному та лікєро-горілчаному виробництві. З листків, квітів та не здерев'янілих пагонів отримують ефірну олію, що використовується у фармацевтичній, косметичній та парфумерній промисловості. Через те, що гісоп є культурою багатопланового використання, він активно вивчається у всьому світі.

На кількісні та якісні показники врожаю гісопу суттєво впливають суцвіття - частина системи пагонів покритонасінних рослин, що несуть у пазухах приквіток зібрані у групи квітки. Тому для вибору оптимальних строків збирання надземної маси важливо знати особливості розвитку суцвіття рослини.

Суцвіття гісопу лікарського подовжене, колосоподібне, багатоквіткове. Несе справжні асимілюючі листки, а приквітки представлені лусковидними листками верхової формації – брактєями. Головні та бокові осі суцвіття мають необмежений ріст та весь час відчленовують нові елементи суцвіття. Суцвіття гісопу є складним тирсовидним - на головній осі розташовані парціальні суцвіття, розгалуження досягають трьох і більше порядків. Суцвіття гісопу характеризується симподіальним типом наростання осей. За зовнішнім виглядом суцвіття гісопу відрізняються довжиною головної осі, яка може варіюватися від 3,1 до 26,2 см, кількістю мутовок – від 2 до 16, кількістю квітів у мутовці – від 4 до 20 та загальною кількістю квітів на головній осі – від 71 до 211. Показники можуть змінюватися в залежності від ґрунтово – кліматичних умов, сортових особливостей, географічного розташування місця дослідження та екологічних умов.

Рис. 1. Суцвіття гісопу лікарського (*Hyssopus officinalis* L.)

Про це свідчить аналіз літературних джерел. За повідомленням Котюк Л. А. (2019), особливість суцвіття *H. officinalis* полягає в тому, що існує можливість спостерігати різні етапи формування квітки. На одному суцвітті одночасно можна прослідкувати за формуванням бутону, розкриттям квітки, росту тичинкових ниток і стовпчика маточки, відмиранням квітки.

Рис. 2. Початкові етапи формування суцвіття гісопу лікарського (*Hyssopus officinalis* L.)

За даними багатьох досліджень, суцвіття інтенсивно розвиваються на протязі перших 3 років. Далі відмічається зниження розмірів генеративної частини пагону, що пов'язано з віковими змінами в рослині та погодними умовами. При більш сприятливих погодних умовах вікові зміни виражені менш помітно. Кількість квіток на головній осі суцвіття зменшується від основи до верхівки.

Рис. 3. Останні етапи формування суцвіття гісопу лікарського (*Hyssopus officinalis* L.)

З біологічної точки зору переваги суцвіть безперечні перед поодинокими квітками: при несприятливих умовах навколишнього середовища квітки гісопу будуть пошкоджені значно менше. Це обумовлене поступовим настанням етапів формування квітки та її розпусканням. У суцвітті гісопу збільшується ймовірність запилення квіток, а це у свою чергу суттєво впливає на утворення насіння та плодоношення. Саме якісне запилення є вирішальним фактором в отриманні хороших врожаїв.

УДК 634.1:631.67:504

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СТАН І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ

Малюк Т. В., канд. с.-г. наук
Мелітопольська дослідна станція садівництва
ім. М. Ф. Сидоренка ІС НААН

Відповідно з останніми опублікованими офіційними даними Держгеокадастру в Україні загальна площа зрошуваних земель під багаторічними насадженнями становила 48,7 тис. га, з них сади та ягідники - 35,5 тис. га. Водночас сади та ягідники зі зрошенням без урахування насаджень, що знаходяться на території анексованого Криму, становлять 23,6 тис. га, тобто складають лише 11,4 % від загальної їх площі. Крім того за даними Державної служби статистики України, яка надає відомості про показник «политих земель», у 2018 році з 68,9 тис. га багаторічних насаджень